

Bendrojo ugdymo sistema: kur ir kaip einame

V. Bacys, LR Švietimo ir mokslo viceministras.

Konferencija „Liberalų atsakas XXI a.
iššūkiams europietiškoje Lietuvoje“

Vilnius 2011 spalio 15 d.

I. Kokį bendrąjį ugdymą norime turėti

- Kokį išsilavinimą, mokymą, mokyklas norime turėti?
- Ar turime konceptualų, pamatuojamą, daugumos sistemos dalyvių suprastą susitarimą?
- Ar matuojame, vertiname tai, ką norime turėti?

Dokumentai, kuriuose formuluojami švietimo tikslai

- Švietimo strategija
- Švietimo įstatymas
- Vyriausybės programa
- Strategija „Lietuva 2030“
- Ministerijos prioritetai konkrečiais metais
- Bendrosios programos
- Mokyklų vertinimo ir įsivertinimo kriterijai
- Kiti dokumentai

- Turime daug pakankamai neblogų dokumentų, kurie krypties lygmeniu formuluoja švietimo tikslus bei pagrindines priemones ir yra tam tikras nors ir ne idealus pagrindas nacionalinio lygmens bendrojo ugdymo politikos vykdymui. (pavyzdžiui, švietimo strategija ir vyriausybės programa visai konceptualiai apibrėžia pagrindinius principus, priemones, kurias turėtų atlikti vyriausybė).
- Tačiau esminė, plati švietimo pažanga įmanoma tik bendromis vyriausybės, mokinių, mokytojų, jų tėvų ir bendrai visuomenės pastangomis. O norint tokias bendras pastangas sutelkti būtina plačiai **susitarti ir** konceptualiai, įtikinančiai, pamatuojamai ir, svarbiausiai, patogiai praktiniam naudojimui **suformuluoti kas tai yra geras ugdymas**, gera mokykla.
- Tokio susitarimo, praktinį veikimą koordinuojančio susitarimo kol kas, deja, neturime. Ir tai yra vienas iš svarbesnių darbų artimiausiai ateičiai. Tai yra glaudžiai susiję ir su pasirengimu atnaujinti švietimo strategiją.

Susitarimas dėl gero ugdymo, geros mokyklos turėtų:

- kaip geras žemėlapis skatinti ir sutelkti visus švietimo dalyvius kryptingai veikti pirmiausiai realiam mokyklos, pamokos lygmenyje
- būti glaustas (1-2 psl.), nuoseklus, suprantamas ir įsimenamas mokiniams, mokytojams, tėvams
- patogus naudotis kasdieninėje ugdymo veikloje,
- suteikti apčiuopiamus įsivertinimo kriterijus
- atviras mokyklos bendruomenei sutarti ir plėtoti savitumus, užsibrėžti ir platesnes gero ugdymo aukštumas

Vienas galimų iš geros mokyklos sampratos formulavimo pavyzdžių

(prie kiekvieno iš požymių turėtų būti 2-4 sutarti atskleidžiantys kriterijai)

- **MOKINIŲ PASIEKIMAI (pažanga)**
  - **Mokykla, veiksmingai ugdanti pagrindines bendrąsias kompetencijas** – asmeninę, komunikavimo, socialumo, pažinimo, iniciatyvumo ir kūrybiškumo, kultūrinę, mokėjimo mokytis
  - **Mokykla, veiksmingai ugdanti pagrindines dalykines kompetencijas** ir suteikianti geras galimybes įgyti ir tobulinti papildomas dalykines kompetencijas (praktine, akademinė, menine ar kita kryptimi)
  - **Mokykla, veiksmingai ugdanti visapusiškai sveiką asmenį**
- **MOKYMASIS IR MOKYMAS**
  - **Mokinys yra aktyvus**, pagrindinis ugdymo proceso veikėjas, vyrauja mokymasis palaikomas mokymo
  - **Mokomasi veiksmingai**
  - **Mokiniai gerai jaučiasi mokydami**, sutelkia pastangas ir vertina mokymuisi skirtą laiką kaip prasmingą ir įdomų
  - **Mokytojai sėkmingai sužadina mokymąsi, padeda jį padaryti veiksmingesniu**, kuria mokymuisi palankią aplinką, yra autoritetingi pagalbininkai
- **PALANKI MOKYMUISI IR MOKYMUI APLINKA**
  - **Mokykloje sukuriama maksimaliai daug palankių situacijų vaikui augti ir mokytis**, pvz.: aktyviai dalyvauti priimant asmeninius ir mokyklos sprendimus ir pan.
  - **Saugi psichologinė ir fizinė aplinka**, mokiniai ir mokytojai pasitiki vieni kitais ir savimi, konstruktyviai bendradarbiauja
  - **Mokyklos/mokytojų veikla sutelkta į mokymosi sužadinimą ir plačiai suprantamus vaikų pasiekimus**
  - Sistemingas į vaiką orientuotas mokyklos **bendradarbiavimas su tėvais**;

**II. Kas per 3 metus padaryta ir daroma
siekiant sudaryti geriausias sąlygas
bendrojo ugdymo pažangai**

Plėtojamas mokyklų savarankiškumas

- Suteikiama daugiau savarankiškumo ir galimybių mokyklai veiksmingai panaudoti mokinio krepšelį
- Atsisakyta ir(ar) supaprastintas pernelyg smulkus reguliavimas daugelyje sričių
  - iš esmės mažinamas popierizmas - padaryti neprivalomais arba panaikinta x dokumentų)
  - supaprastintos akreditacijos
  - supaprastintos nepagrįstai suvaržančios higienos normos
- Daugiau laisvės mokyklai formuluoti ir įgyvendinant ugdymo turinį
- Išlaikytas pakankamas mokyklų finansavimo lygis (BVP dalis ir atlyginimai lyginant su kitomis viešojo sektoriaus sritimis didėjo)

Nacionalinė parama mokykloms organizuojama ne kontrolei, o kad siekiant padėti mokykloms tobulėti

- Išorinis vertinimas ir duomenų rinkimas – ne bausti, o padėti mokykloms tobulėti
- Kuriami įvairūs savarankiško mokyklų įsivertinimo instrumentai
- Numatytas mokyklų pažangos fondas:
  - paskatinti gerai dirbančias mokyklas
  - skirti lėšų mokyklų trūkumams šalinti
- Tarptautiniai tyrimai – pasitikrinti ir perimti patirtį

Ikimokyklinis ugdymas - galimybių įvairovė ir plėtra

- Įvestas ikimokyklinio ugdymo krepšelis, kuris finansuoja 4 ugdymo valandas kasdien
- Perspektyva – gausesnis ikimokyklinuko krepšelis
- Supaprastintos darželių steigimo ir veikimo sąlygos (higienos normos, priimtose Statybos įstatymo pataisos)
- Įvedus ikimokyklinio ugdymo krepšelį vaikų skaičius IU įstaigose padidėjo daugiau nei 5000 vaikų (iki š.m. liepos 10 d.)
- Skatinama ikimokyklinio ugdymo įvairovė - įvairios ugdymo metodikos, vaikų tėvams tinkamas darbo laikas ir kt.

Mokytojų kvalifikacijos tobulinimas

Šiuo metu su visuomene aptariamas Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcijos projektas, kuriame numatomi sisteminiai pokyčiai:

- išplečiama tobulinimosi formų ir galimybių įvairovė – renkasi mokytojas ir mokykla
- nuolatinė vyresnių kolegų (mentorių) pagalba naujam mokytojui pirmaisiais darbo metais
- nuoseklus motyvacijos ir nuolatinio mokymosi skatinimas
- kas 8 darbo metus mokytojas galės išeiti į kūrybines atostogas skirtas tobulinimuisi (stažuotė)
- daugiau pedagogų tobulinimosi turi vykti tiesiogiai mokykloje, tobulinimasis yra prasmingas, jei jo rezultatus pajaučia mokiniai, jeigu jis pasiekia ugdymo lygmenį

Profesionaliesnis vadovavimas mokykloms

- Nuo š.m. liepos mėn. įsigaliojo nauja švietimo įstaigų vadovų skyrimo tvarka ir nauji kvalifikaciniai reikalavimai. Tikslas yra sudaryti geriausias sąlygas, kad švietimo įstaigoms vadovauti būtų atrinkti geriausiai tam pasirengę asmenys.
- Šiuo metu darbo grupė rengia naują mokyklos vadovų veiklos vertinimo tvarką
- Bent keli ES lėšomis finansuojami projektai yra nukreipti tiesiogiai lyderystės skatinimui ir paramai jai mokyklose (Lyderių laikas, ...)

Nauji kvalifikaciniai reikalavimai ir nauja švietimo įstaigų vadovų skyrimo tvarka

Principai

- Nustatyti aiškūs kvalifikaciniai, kompetencijų reikalavimai ir skaidrios konkurso procedūros
- **Vadovo skyrimo esmė** objektyvus ir išsamus įvertinimas kiekvieno pretendento kompetencijų (žinių, nuostatų, gebėjimų) reikalingų vadovauti mokyklai
- Plačiau įtraukiama mokyklos bendruomenė – vietoje buvusio vieno bendruomenės nario dabar vadovo rinkimo komisijoje dalyvaus 3-4 mokyklos bendruomenės teikti asmenys – tėvai, mokytojai, moksleiviai
- Iki minimumo sumažinta erdvė galimoms neskaidrioms įtakoms, atskirų kandidatų protegavimui

Vadovo skyrimo eiga

- Vadovavimo mokyklai kompetencijas kiekvienas pretendentas turi pasitikrinti pagal visiems vienodai taikomą metodiką Nacionalinėje mokyklų vertinimo agentūroje. Asmuo, pagal įvertinimą turintis tinkamą vadovavimo švietimo įstaigai kompetencijų lygį turi teisę 3 metus dalyvauti konkursuose į švietimo įstaigos vadovo pareigas.
- Konkrečios mokyklos vadovui atrinkti skelbiamas konkursas, kuriame tos mokyklos sėkme suinteresuota komisija iš pretendentų atitinkančių kvalifikacinius reikalavimus atrenka geriausią.

Projektai kūrybingumo ugdymui stiprinti

- **Kūrybinės partnerystės – geriausių praktikų sklaida**
  - kūrybinių partnerystės projektas: pasitelkiant kuriančių praktikų patirtį ir idėjas, padedama plėtoti kūrybiškumą tiesiogiai ugdymo procese, pamokose
- **Projektas Aukštosios kultūros impulsai mokykloms**
  - mokyklose pradedami meninės kūrybos kursai
  - 600 mokyklų gaus 11 kultūros leidinių prenumeratą
- **Mokausi iš kino ir kiti projektai**

III. Asmens, NVO, savivaldybių galimybės dalyvauti švietimo pažangoje

Ką galime nuveikti, inicijuoti asmens, mokyklos, savivaldos lygiu?

Tėvai, jaunimas, mokytojai, administratoriai, specialistai, politikai

- aktyviai naudotis naujomis galimybėmis – gerų galimybių yra labai daug ir nuolatos atveriamos naujos. Dažniausiai jomis nepasinaudojame ne dėl išorinio trukdymo, o dėl jų nežinojimo, dėmesio neskyrimo, nepagrįsto atsargumo.
- mokytis iš geriausių pavyzdžių
- pasinaudoti, remtis geriausiais tyrimais, naujausia informacija
- pristatyti galimybes, dalintis savo gerąja patirtimi su kitais
- aktyviau domėtis savo vaikų ugdymu, dalyvauti mokyklų savivaldoje
- išnaudoti mokymosi visą gyvenimą galimybes

Děkui už děmesj